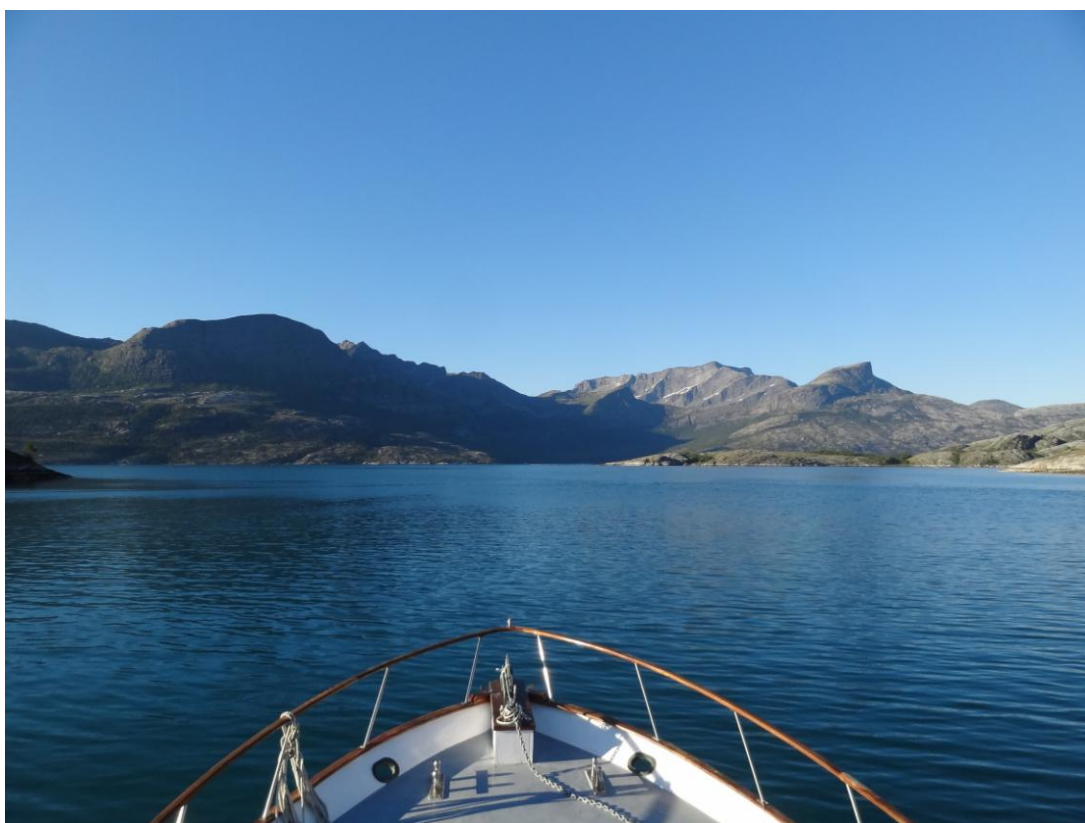

Sabima kartleggingsnotat 4-2016

Kartlegging Sagfjorden i Sørfold kommune 2016- Prosjekt Salten Flora

Av Bernt-Gunnar Østerkløft

Inn ytre del av bortgjømte Sagfjorden i Sørfold kommune i Salten i Nordland. Hvilke botaniske skatter skjuler seg her?

Foto: Bernt-Gunnar Østerkløft

Kartlegging Sagfjorden i Sørfold kommune 2016 – Prosjekt Salten Flora - sammendrag

Prosjekt Salten Flora har over en periode på 14 år kartlagt floraen i det meste av Salten i Nordland. Det som gjenstår er i hovedsak vanskelig tilgjengelige områder langt til fjells og veiløse fjordområder mellom Sørfold, Hamarøy og Steigen kommuner. Sagfjorden NV i Sørfold hadde fra tidligere ingen registreringer av betydning.

Vi fikk leid inn en egnet skyssbåt som kunne ta med 10 personer med bagasje. Dette sammen med primitive fasiliteter, manglende mobildekning og at vi ble isolert i fire dager gjorde at antall deltakere ble avgrenset til 10 lokale deltakere.

Geologien i området var delvis ukjent og vanskelig å forutse hva en kunne forvente av arts mangfold. Vi visste imidlertid at det var plantet mye gran i området på 60-tallet og at det var registrert rekordvekst på denne.

I strålende sommervær med temperaturer rundt 30 i skyggen og tilstrekkelig med klegg tok vi fatt på oppdraget.

Området har mye sur berggrunn og få mindre lommer med kalkholdig grunn. Kun i fjellet i SØ er det kalkgrunn og arts mangfoldet nokså trivielt med få eller ingen botaniske smørøyer.

1586 taxa karplanter fordelt på til sammen 350 arter registrert i artsobs. Herav tre rødlistede arter, legevendelrot, kalkklok og ullbakkestjerne. 6 svartelistede arter hvor sitkagran, lutzgran og edelgran er ansett som problematiske iom at de sprer seg med frø i området. Hagerips, rynkerose og fagerfredløs synes ikke å ha noe spredning utenom vegetativt.

I tillegg ble det registrert 24 arter sopp, 4 pattedyr med bl.a. gaupe, litt mose og lav, noen insekter og fugler der den lokalt sjeldne gråspetten gjorde mest inntrykk.

Kartlegging Sagfjorden i Sørfold kommune – Prosjekt Salten Flora

Årets felles botanisering for Prosjekt Salten flora ble lagt til Sagfjorden i Sørfold kommune i Salten i Nordland dagene 20. til 24. juli!

Sagfjorden ligger avsides til NV i Sørfold kommune mot grensen mot Steigen kommune og har ingen veiforbindelse. Det er ingen fastboende lenger i Sagfjorden. Men tidligere var dette et levende bygdesamfunn med jordbruk, fiske, jakt og fangst. Bygda hadde egen skole som nå fungerer som bygdas forsamlingslokale og ble vår base under oppholdet. Nå brukes de gamle eiendommene som fritidseiendommer av etterkommerne. Og under vårt besøk var det faktisk folksomt i bygda.

Eneste mulighet å komme seg til Sagfjorden er med båt, enten fra Røsvik i Sørfold, Tårnvik på Kjeringøy i Bodø eller fra Nordfold i Steigen - eller å gå til fots en god dagsmarsj fra Styrkesnes. Det går ei fjordrute enkelte dager og som anløper Sagfjorden på anmodning. Men det gikk ikke på vår planlagte ankomstdag – onsdag 21. juli. Kostnaden ved en bestilling utenom rutetabellen var langt over de priser prosjektet kunne tåle. Sørfoldfjorden er noe åpen og lunefull så vi leide inn en farkost for anledningen med plass til 10 personer med bagasje, utstyr og proviant og til en uventet rimelig pris.

Båtturen innebar et vidunderlig panorama i strålende sommervær. Her mye av Sjunghatten nasjonalpark med selve Sjunghatten (1185) th og Korsviktinden (1107) tv.

Foto: Bernt-Gunnar Østerkløft

Den enkelte sørget for å møte på kaia i Røsvik for avreise med chartret båt onsdag 20. juli kl 18.00. Turen inn til Sagfjorden tok ca 2 timer i et fantastisk sommervær. Alle stod og satt på dekk iført T-skjorte og nøt utsikten til fjell og landskap som sakte gled forbi – et panorama som i seg selv var verdt turen til Sagfjorden. Fra kaia i Sagfjorden ble bagasjen fraktet til forsamlingshuset med ATV m/tilhenger av vår gode lokale hjelpesmann. Det er ca. 10 min. gange fra kaia til grendehuset.

Retur gikk med ordinær båtrute fra Sagfjorden søndag 24. juli kl 17.20. Planlagt ankomst Røsvik kl 19.15, men pga ekstra mye passasjerer måtte båten først gjøre ekstratur til Tårnvik for å gjøre plass til alle som skulle til Røsvik.

Forsamlingshuset i Sagfjorden har enkel standard med utedo. Og det ble merkbart etter hvert som 30 gr i skyggen fikk fart på komposteringen... Grendehuset har et lite vaskerom med muligheter for å vaske seg etter utedass-besøk – ellers var man forberedt på vask med "våtklut" . Det finnes en dusj, men vannkapasiteten er begrenset. Groelva hadde imidlertid utsøkte fasiliteter for dusj, boblebad og vannmassasje. Et lite kjøkken med komfyr og kjøleskap var tilstrekkelig for varming av vann til frysetørret middagsmat og kaffe, te og annen drikke. Deltakerne besørget all tørrmat for eget forbruk. Og det fungerte helt greit. Det var tilstrekkelig rom for å forlegge de 10 deltakerne. Men det poppet likevel opp tre telt utenfor. Det ble påstått uautorisert kjøring med ATV innendørs - nattetid. Naturlaget stilte med oppblåsbare madrasser.

Mobildekkningen i Sagfjordbotn er dårlig, men i enkelte områder fikk en litt kontakt.

Sagfjordbotn med bygdas gamle skole som ble vår base

Foto: Bernt-Gunnar Østerkløft

Det ble i forkant sendt ut en pakkeliste til hjelp for deltakernes planlegging.

<i>Ivaretatt av Salten naturlag</i>	<i>Den enkeltes ansvar</i>
<i>Real turmat (middag) onsdag til søndag</i>	<i>Tørrmat til frokost, nistemat + evt kvelds</i>
<i>Matpapir</i>	<i>Eget turbestikk inkl kopp og evt asjett (og termos)</i>
<i>Plastposer (til matpakker), 1 rull</i>	<i>Egen drikke (rent vann er tilgjengelig)</i>
<i>Matpapir, 1 rull</i>	<i>Sovepose (+ evt pute)</i>
<i>Toalettpapir, 2 store pakker</i>	<i>Strechlaken (til madrassen)</i>
<i>Tørkerull</i>	<i>Toalettsaker, inkl våtservietter for håndvask</i>
<i>Pulverkaffe, te, melk</i>	<i>Aviser til florabelegg</i>
<i>Madrasser, oppblåsbare</i>	<i>Ta med egen GPS</i>
<i>Plantepresse</i>	<i>Egen snacks</i>

Litt om kartleggingen

Store områder i Sagfjorden var ikke kartlagt tidligere. Derfor var det et sterkt ønske fra floraprojektet å få besøkt området og undersøkt hvilken botanisk interesse det måtte utgjøre. Kjartan hadde noe kjennskap til området og ringet inn aktuelle områder for undersøkelser. Dessverre viste det seg at området stort sett inneholder nokså trivielle arter av karplanter. Berggrunnen er i hovedsak sur, men med litt innslag av kalkholdig berg nord av bebyggelsen i Sagfjorden samt i fjellområdene i SØ lengst inne i dalføret – Grønnfjell.

Store deler av Sagfjordområdet består av harde, sure bergarter, blankskurt av isen. Ikke mye vegetasjon som får feste i slike berg. Til høyre ved innseilinga til Sagfjordbygda kalkholdig glimmerskifer med adskillig bedre vekstvilkår. *Foto: Bernt-Gunnar Østerkløft*

Deltakerne ble delt i grupper bestående av 3-4 stk. Det ble opprettet en "fjellgruppe" bestående av de antatt sprekeste deltakerne og ellers byttet vi litt på sammensetningen i de to andre gruppene.

Torsdag 21. juli stakk fjellgruppa til fjells – nærmere bestemt opp på vell 700 m høye Grønnfjell. Navnet er betegnende da en fra Sagfjordbygda ser det irrgroene fjellet langt inne i SØ. Både navnet og den spesielle grønnfargen gjorde oss veldig nysgjerrige på hva fargen kom av. Men før fjellfolket tok til beins fikk de 6-7 km avslappende transport til Tennvatnet henslengt på en ATV-tilhenger. Nok mer lystelig enn fotturen opp fjellet i 30 graders varme og millioner av klegg. Men Grønnfjell inneholdt ikke noe spesielt – bare arter en finner mye av ellers på kalkgrunn i fjellet i Salten. Fargen skyldes trolig store forekomster av fjellburkne. Gruppa gjorde 211 registreringer fordelt på 194 arter der de to rødlistede artene kalkklok og ullbakkestjerne er de mest spennende funnene.

Om ikke artsmangfoldet tok pusten fra ekspedisjonens deltakere så gjorde utsikten det.

Foto: Lars Norum

Gruppe 2 tok for seg området ved utløpet av det 5km lange Grovatnet og retning syd-vest innover et dalføre som på flyfoto viste myrer med tjern og brattlendte lier med mye skog.

Søstrene "snuse" – Live og Anne-Marit ved det 5 km lange Grovatnet.

Foto: Bernt-Gunnar Østerkløft

Det viste seg å være bare sur mark med triviell og fattig vegetasjon. Det mest spennende var gråspetten som lot seg irritere av "hermegåsa". På returen ble området langs bygdeveien fra Grovatn og ned til bebyggelsen ved fjordbotnen undersøkt – fortsatt i ca 30 gr. varme og vindstille. Intet spesielt å bemerke - kanskje et par ting. På et nedlagt småbruk befant seg rester fra hageveksster, bl.a. Rosa rugosa som så ut til å utvide sitt territorium litt og den podede Hansarosa som holdt seg på sitt opprinnelige sted. Den gamle slåttemarka var totalt dominert av sølvbunke. I strandsonen var mangfoldet større og der blomstret de vakre blå skjoldbærerne i rikt monn.

Til sammen 251 registreringer fordelt på 159 arter karplanter, 11 sopp, 3 insekter, 3 fugler og 4 pattedyr der nok gaupa tar førsteprisen sammen med haren den hadde spist.

Gruppe 3 tok for seg kulturmarka i sentrum av Sagfjorden og områdene nord av – gammel beitemark. Kanskje kunne det finnes spennende rester fra tidligere jordbruk, fra hager, medisinerplanter osv. Men også her var det i hovedsak trivielle arter å finne. Gruppen hadde 159 registreringer fordelt på 159 arter der en puslete legevendelrot vinner førsteprisen. Ellers ikke noe spesielt.

Etter middag og kald drikke ble det bestemming av belegg, diskusjoner, pressing for dokumentasjon og nærmere granskning. Noe foregikk også utendørs på bakken iført shorts og mer kald drikke før myggen fanget for mye av oppmerksomheten.

Fredag stilte igjen vår lokale hjelpesmann opp – denne gang med egen "hurtigbåt" og satte ei gruppe over fjorden ut til Sagvatnan og de to andre gruppene, herunder fjellfolket, ut til Movika ytterst i Sagfjorden.

Forsvarlig transport ut til Movika – Kjartan (tv), Knut og vår alltid hjelpsomme Konrad (th)

Foto: Bernt-Gunnar Østerkløft

Der er det også et par nedlagte småbruk uten veiforbindelse og kai. Så her ble det gjort landhogg med en liten zodiac. Vi var jo veldig spent på hvordan de ferierende av "urfolket" ville motta oss. Men det var absolutt grunnløs bekymring. De ville helst at vi tok med granskogen når vi reiste. Som ellers i Sagfjorden er det plantet uhorvelige mengder med gran og den vokser svært godt i området. Kanskje så mye som 2 mill gran er satt ned i Sagfjordområdet – og de sprer seg i tillegg. Hvordan de skal høste dette er en gåte. Ikke har de veiforbindelse til Sagfjorden. Ikke er det egnet vei inne i Sagfjorden for transport. Heller ingen høvelige transportmidler. Og ikke er det kaier egnet for formålet.

Fjellgruppa tok på svimilsstøvlene og la i vei med lange steg for de hadde liten tid på seg til å nå fjellplatået på Slottstinden som vi ville undersøke. Men de lange stegene ble etter hvert kortere for gradestokken viste slett ikke mindre enn dagen

før. Selv elgen, sa de, tok seg et forfriskende bad i varmen før den stakk videre unna kleggen. 90 registreringer fordelt på 85 arter og ingen spesielle funn.

Nede i Movika fant vi som ventet en god del arter i den kalksandrike fjæra og strandbeltet. Men innover i granskogen og rundt bosettingen var det nokså surt miljø og lite artsmangfold.

Resultatet ble likevel 209 registreringer fordelt på 150 arter. Ingen spesielle funn. Det som er verdt å bemerke fra Movika er den enestående positive mottakelse vi fikk fra de lokale.

Da vi kom tilbake fra ekskursjonen hadde de dekket langbord ute på tunet med kaldt kildevann, kaffe, nystekte vafler og nyplukkede multer til og naturligvis – masse småsnakk før skyssbåten tuta ute på vågen.

Foto: Bernt-Gunnar Østerkløft

Grappa ute ved Sagvatnan fant heller ingen spesielle arter i sitt område. Men de hadde til gjengjeld fått med seg noe vannplanter (fristet det med et bad?). 112 registreringer fordelt på 105 arter inkludert makrellterne (EN) på næringsøk. Mest oppmerksomhet fikk ei tuve med rosenrot i strandbergene. Skyssbåtkapteinen hadde sans for denne "vitaliserende" planten – vår lokale

Lørdag 23. juli – fortsatt sol og varmt.

To grupper tar beina fatt innover til Grovatnet der fjellfolket igjen tar fatt på motbakkene opp de grønne skråningene i Sommarfjell opp til toppen av Lammerfjellet mens vi andre ikke fullt så spretne forserer strandskogen innover mot den gamle fjellgården Grovassbakk – alltid uten veiforbindelse – på toppen av en kolle – uten innlagt vann. Der dreiv de gården, hadde hest, kyr, sau, geit osv samt en del folk som måtte bære sitt vann fra dalen på nordsiden. De var seige folk disse som bosatte seg der. Ikke visste jeg da at min tipp-tipp-oldefar Hans kom derfra – Grovassbakk.

Hva kunne denne gamle fjellgården skjule av gamle kulturplanter?

*Fjellgården Grovassbakk gav en gang levebrød for folket der – vegløst i ødemarka.
Foto: Bernt-Gunnar Østerkløft*

Vollene bestod for det meste av overflatedyrka slåttemark – handslått med ljå og en jerntung hestslåmaskin som fortsatt hufset seg utendørs etter siste oppdrag. Ingen store overraskelser. Rikelig med gamle ripsbusker og bringebærris. Ei skogrogn utgjorde tuntreet på den værharde haugen. Noen gjenstående røtter av hardfør rabarbra. Og over hele området rundt de gamle husene stod både den vanlige blå fjellflokken og den hvite i full blomst. Toppklokke var der også litt av hist og her.

Overraskende var det å observere at det omtrent ikke fantes noe av de tradisjonelt vanlige ugrasplantene som brennesle, hundekjeks, løvetenner og hestehov. Det er ganske sikkert fordi denne området ligger såpass avskjernet at tilførsel av ugrasfrø har vært sterkt begrenset. Men – på Grovassbakken fantes noen hundekjeks som –

viss de får fred – vil spre seg voldsomt både på fjellgården og ellers i Sagfjorden. Det ville vært kjekt om de som bruker dette området framover ville fjerne blomstrende hundekjeks så de ikke fikk formert seg. Det er mange grelle eksempler på bygder her nord som gror over av hundekjeks når ikke jordene lenger blir høstet.

Blomstrende fjellflokk mellom rusten hestslåemaskin, seperator, plog og sagkrakk.

Foto: Bernt-Gunnar Østerkløft

Nåvel – fjellgruppa kom tilbake også denne gang med et noe trivielt resultat – 77 arter fra Sommarfjell/Bjørndalsfjellet til toppen av Lammerfjell.

Vi andre fant litt skogsmark med et snev av næringsrik grunn – kanskje litt kalk – og sammen med stranda langs Grovatn og den gamle fraflyttede fjellgården så fant denne gruppa 205 arter totalt, herav 189 karplanter, 6 sopp, 1 art lav, 4 insekter, 1 buttsnutefrosk og selvsagt elgen som var over alt. Forekomstene av klegg var imponerende.

Den tredje gruppa - to stykker begav seg langs stranda rundt Sagfjordbotn og sørover mot Botnfjorden der det går en straum gjennom et trangt sund – god fiskeplass. Her ble det registrert hele 127 taxa karplanter, men ingen som vekker hjertebank. Salturten var nok den artigste.

Søndag 24. juli var reisedagen - så mens noen rydda og vaska tok de "overflødige" seg en tur i marka i nærområdene.

Magne dro aleine i brattlendte lier bak bebyggelsen og fant noe rikere mark der. 33 arter og flere vi ikke hadde fra andre steder i fjorden. Myskemauren var nok det likeste funnet på hele samlinga.

Ei gruppe, Per-Martin og Aud ++, snoket rundt i kulturmark og den nære utmark og fant seg 61 arter – ingen oppsiktsvekkende funn.

Bernt-Gunnar hadde lovet en tur i marka med vår gode hjelper Konrad – spesielt på jakt etter "vitaliserende nyttevekster" og pøbler som det ryktes hadde tatt bolig inne i marka. Og etter en del leting fant vi noe som lignet mest på sitkagran, men etter kongler og barnåler å bedømme var det nok en provinens av lutz. Eller skal en heller si en sitkatype med introgressjon av gener fra kvitgran? Lite spredning å se, men det ble svært liten tid til å ettersøke småplanter. Litt ulvemelk drøye 2m oppe i en mørken granstamme var litt uvanlig, men likevel et faktum. Så ble det prat om elgjakta, skiløp og folkelivet før i bygda. 80 registreringer fordelt på 72 karplanter og 1 sopp - ulvemelk

Tilbake stilte Konrad igjen med sin ATV og kjørte masse bagasje til kaia som etter hvert ble uventet full av folk. Hvor kom de egentlig fra alle sammen?

Foto: Bernt-Gunnar Østerkløft

Så tok vi farvel med folket, bygda og vakker natur. I fullastet skyssbåt med stresset kaptein freste vi ut fjorden. Men før vi ankom Røsvik hadde vi gjort et anløp på

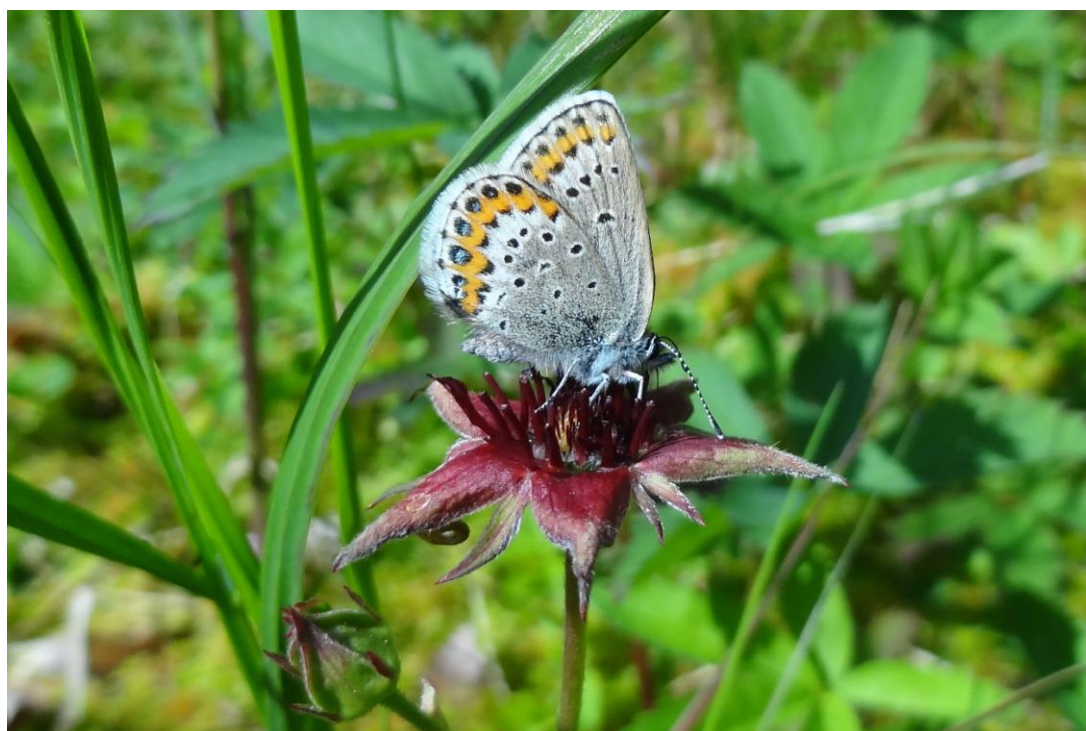
Styrkesnes (Strøksnes lokalt uttalt) og lasta opp smellgode jordbær – i kassevis – og som kaptein og mannskap på skyssbåten lett lot seg blidgjøre med. Så dro alle hjem til sitt – godt fornøyd etter glovarme sommerdager og lyse sommernetter i et bortgjømtland her i Salten.

Sagfjorden er ingen botanisk godbit – det vet vi nå, men det visste ikke før denne kartlegginga. Så er det kanskje også slik at kartlegging ikke bare er viktig i de kalkrike områdene med stort artsmangfold.

Muligens er det bedre lenger NØ i de vegløse områdene rundt Brattfjorden, Stavfjorden, Vinkfjorden og Mørsvikfjorden som og burde vært undersøkt??

Disse var med:

Aud Borgsø Olsen	(Bodø)
Knut Brun	(Saltdal)
Magne Stensland	(Beiarn)
Lars Norum	(Bodø)
Anne-Marit Isacsen	(Bodø)
Live Isacsen	(Saura/Nesna)
Per-Martin Kristensen	(Saura/Nesna)
Kjartan Strand	(Sørfold)
Astrid Carlsen	(Sørfold)
Bernt-Gunnar Østerkløft	(Bodø)

Idasblåvinge på myrhatt inne ved Grovatnet i Sagfjorden

Foto: Bernt-Gunnar Østerkløft

Observasjoner:

Karplanter: 1586 innlegginger i artsobs fordelt på til sammen 350 arter, herav 3 rødlistede arter, som er

legevendelrot (**NT**) (i kulturlandskapet ved bebyggelse)

Ullbakkestjerne (**NT**) (på Grønnfjell)

Kalklok (**NT**) (på Grønnfjell)

og 5 (6) svartelistede arter som er:

sitkagran (**SE**)

hagerips (**SE**)

rynkerose (**SE**)

fagerfredløs (**HI**)

edelgran (**HI**)

lutzgran (bør være SE)

Lutzgran og sitka av ulik alder.

Foto: Bernt-Gunnar Østerkløft

Sopp: 24 registreringer fordelt på 17 arter

Lav: 1 lavart - stubbestav

Moser: 1 art registrert – levermosen skjøtmose

Dyr: 4 arter hvorav mye spor og møkk etter elg.

Gaupe (**EN**) – avføring og rester etter haremåltid.

Hare (**NT**)

Amfibier: 1 art - buttsnutefrosk

Fugler: 5 noteringer, men det var langt flere observert
Makrellterne (**EN**) på matsøk
Gråspett par – tydelig heggelokalitet med revirhevding – lokalt
fåtallig

Virvelløse dyr: 15 registreringer av innsekter fordelt på 14 arter
Totalt 1639 enkeltregistreringer i artobs.

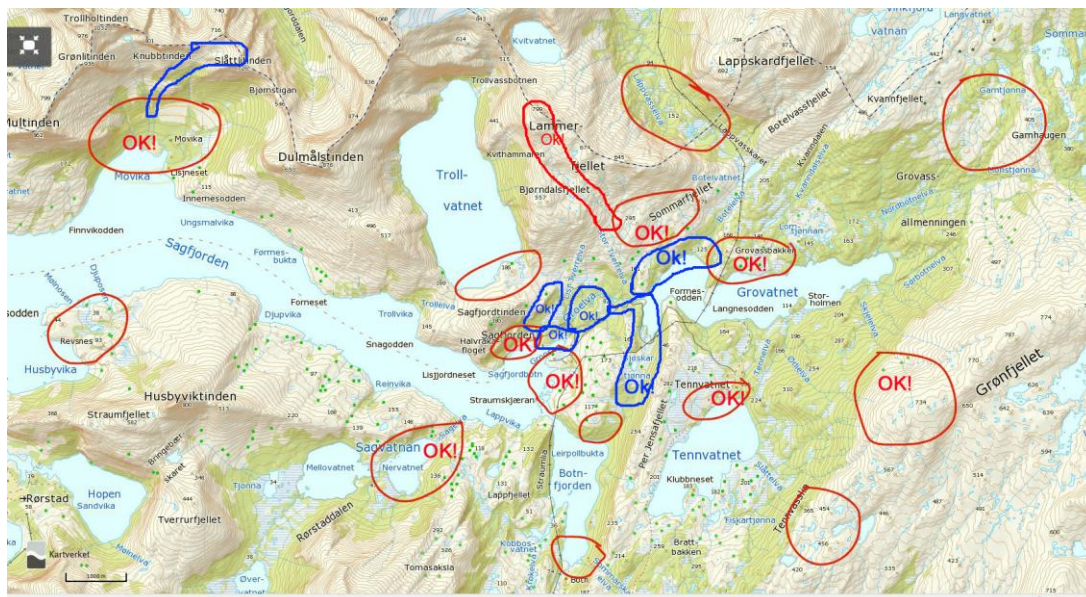
Det er et mindre antall belegg som enda ikke er gjennomgått og grundig vurdert.
Når det er gjort vil interessante funn og tvilstilfeller bli overført Tromsø museum
med alle funndata.

Sveltull på myrene ved Grovassbakk

Foto: Bernt-Gunnar Østerkløft

Undersøkte områder

Kart over Sagfjorden med foreslåtte områder for kartlegging påført hva som faktisk ble undersøkt og ikke foreslåtte områder som ble valgt ut etter ankomst (blått)

Tidsforbruk:

Under samlinga i Sagfjorden ble det utført 370 timeverk feltarbeid/etterarbeid. I løpet av høsten 2016 er det utført i snitt tre timeverk per kryssliste under innlegging av observasjoner i rapportsystemet på www.artsobservasjoner.no, totalt 45 timeverk, 20 timer etterarbeid med beleggsmaterialet, samt 20 timer til utarbeiding av rapport og regnskap. Totalt har Prosjekt Salten Flora utført 455 timeverk dugnadsarbeid i forbindelse med registrering av plantelivet i Sagfjorden 2016. Dette tilsvarer 57 dagsverk og en verdiskapning på over 100.000 kr. Her er ikke planlegging og forberedelser i forkant av samlinga tatt med.

Smalsoldogg ved Grovatn

Foto: Bernt-Gunnar Østerkløft